

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Ιστορία της πόλης και της πολεοδομίας

6^η διάλεξη: Οι ουτοπίες, η ιδεατή πόλη και η πολεοδομία.

Διδάσκουσα: Δρ. Νικολίνα-Σπυριδούλα Μυωφά

Email: n.myofa@aegean.gr

Η Ουτοπία του Τόμας Μωρ

- Ο όρος «**ουτοπία**» επινοήθηκε από τον Άγγλο φιλόσοφο **Τόμας Μωρ** και αναφέρεται σε μια τέλεια, **ιδεατή κοινότητα**.
- Με το **ζήτημα της ιδανικής πόλης** είχαν ασχοληθεί και οι **αρχαίοι Έλληνες**.
 - Το ερώτημα που απασχολούσε ήδη από τότε ήταν: Πως μπορεί να επιτευχθεί μια ισότιμη, δίκαιη και ευτυχισμένη κοινωνία πάνω στη γη;

Η Ουτοπία του Τόμας Μωρ

- Το βιβλίο «**Ουτοπία**» του Μωρ:
 - Εκδόθηκε τον **1516**
 - Λαμβάνει χώρα σε ένα **φανταστικό νησί** στο οποίο ζουν **100.000 κάτοικοι**.
 - Αποτελεί μια **μελλοντική επιθυμητή πραγματικότητα**: έναν τόπο ευτυχίας απαλλαγμένο από κάθε τυραννία.
- Ο Μωρ διαμορφώνει την έννοια της «ουτοπίας» ως ενός **τόπου μη πραγματικού**, αλλά ταυτόχρονα **ρεαλιστικού**.
- Οι 54 πόλεις της Ουτοπίας χτίζονται με το **ίδιο σχέδιο και έχουν την ίδια θέα**:
 - ✓ *Οι διαφορές αυτής της κοινωνίας μπορούν να προέλθουν μόνο από τις **παραλλαγές του ανάγλυφου και τη φύση του εδάφους**. Αυτό είναι το πλαίσιο ζωής αυτού του «ενάρετου» κόσμου της ουτοπίας, είναι μια οργάνωση χώρου με πανανθρώπινη μορφή, του οποίου η αναπαραγωγή είναι επιθυμητή σε όλα τα μέρη και όλες τις εποχές. Ο Τόμας Μωρ αποδίδει στο χωρικό του μοντέλο ιδιότητες θεραπευτικές και είναι σίγουρος ότι μπορεί να μετατρέψει τις υπάρχουσες σε ενάρετες κοινωνίες, όταν αυτές δεν είναι διεφθαρμένες σε πολύ μεγάλο βαθμό. (Σιδηρόπουλος, 2015, 140)*

Η Ουτοπία του Τόμας Μωρ

- ✓ Η «Ουτοπία» του Μορ αποτελείται από δύο βιβλία. Το ένα αποτελεί **κατηγορητήριο ενάντια στην κοινωνία της εποχής** και κατά του κακού. Ο Μορ φαντάζεται ότι συναντά στην Αμβέρσα έναν Πορτογάλο ναύτη-φιλόσοφο που είχε ακολουθήσει τον Αμέρικο Βεσπούτσι στα τρία τελευταία ταξίδια του. Αυτή είναι η αρχή μιας φανταστικής ιστορίας, όπου ο ναυτικός θέτει, μεταξύ άλλων, ένα θεμελιώδες ερώτημα σχετικά με το παράλογο του νόμου να τιμωρεί τους κλέφτες με θανατική ποινή. [...] Στην Ουτοπία **δεν υπάρχουν χρήματα**, ο καθένας χρησιμοποιεί την αγορά σύμφωνα με τις ανάγκες του. **Όλα τα σπίτια είναι ίδια**. Όλοι πρέπει να δουλεύουν ένα εξάωρο, η **απραξία είναι απαγορευμένη**. Δεν υπάρχουν νοικοκυρές, ιερείς, ευγενείς, υπηρέτες, ζητιάνοι. Οι πάντες οφείλουν να κάνουν μία θητεία δύο ετών σε γεωργικές εργασίες. [...] Η φτώχεια, κατά τον Μωρ, έχει μια σαφώς προσδιορισμένη αιτία, την **ιδιωτική ιδιοκτησία**, και για να αποφευχθούν οι συνέπειες, τα σπίτια θα πρέπει να ανταλλάσσονται μεταξύ των ουτοπιστών κάθε δέκα χρόνια. (Σιδηρόπουλος, 2015, 148-149)

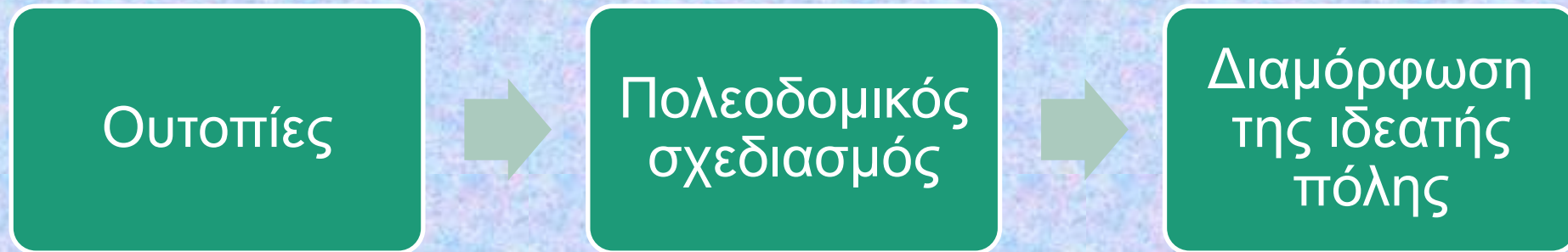
Η Ουτοπία του Τόμας Μωρ

- ✓ *Ο Μωρ στην «Ουτοπία» προτείνει την **τέλεια πόλη**, η οποία είναι εμπνευσμένη από το λογοτεχνικό όραμα των ρωμαϊκών πόλεων και την κοινωνική ζωή των Σπαρτιατών που έχουν τα πάντα ακόμη και τα πάντα **κοινά**. Η πόλη θεωρείται σύστημα θεσπισμένο στα πλαίσια του **κοινού καλού και του σεβασμού του ατόμου**. Είναι βασισμένη στην **κατάργηση του χρήματος** και της **ατομικής ιδιοκτησίας**, γεγονός που διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα αυτού του νέου κοινωνικού συμβολαίου και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, απομακρύνοντας οποιαδήποτε μορφή της προσωπικής δύναμης και έτσι κάθε είδους τυραννία. Οι **πόλεις είναι αυτόνομες** και ρυθμίζουν τις υποθέσεις τους μέσω των ετήσια εκλεγμένων δικαστών, επιλεγμένων από τους Ουτοπιστές. Η **οικογένεια είναι η βάση της κοινότητας**. Η **οργάνωση της συλλογικής ζωής** προγραμματίζει τον αριθμό των ατόμων κάθε οικογένειας/φυλαρχίας (ομάδα 30 οικογενειών). Το κάθε άτομο μεμονωμένα δεν έχει κάποιο προνομιακό καθεστώς. Προκειμένου να διατηρηθεί η απαραίτητη ισορροπία στη ζωή της Ουτοπίας, προβλέπονται **μετακινήσεις** από τη μια πόλη στην άλλη, αλλά και στο εξωτερικό, με σκοπό τον εποίκισμό ουτοπικών αποικιών. Ο **πόλεμος θεωρείται περιττή σφαγή** και **επιτρέπεται μόνο για αυτοάμυνα** ή όταν οι αποικίες αρνούνται νέους θεσμούς. (Σιδηρόπουλος, 2015, 149)*

Οι ουτοπίες και η πολεοδομία

- Τα ουτοπικά έργα **εντάσσονται στο πλαίσιο της θεωρητικής φύσης του πολεοδομικού σχεδιασμού.**
 - Έχουν χαρακτήρα αφαιρετικό
 - Δεν έχουν πραγματική χωρική υπόσταση και μορφή.
- Η βιομηχανική ανάπτυξη είναι που γέννησε την **επιστήμη της πολεοδομίας.**
 - ✓ *Η βιομηχανική κοινωνία, η κοινωνία μας σήμερα, είναι εξεχόντως αστική, παράγει μητροπόλεις, βιομηχανικές πόλεις, μεγάλα αστικά συγκροτήματα, πόλεις-μανιτάρια, τεχνοπόλεις, μεγαλουπόλεις κ.λπ. Η ανάπτυξη της βιομηχανικής κοινωνίας «εκβίασε» τη γέννηση της επιστήμης της πολεοδομίας, για να απαντήσει στα επείγοντα καταρχήν και όλο και πιο πολύπλοκα έκτοτε ζητήματα, που η εκβιομηχάνιση έθετε στην κοινωνία μέσω της πόλης. (Σιδηρόπουλος, 2015, 147)*

Οι ουτοπίες και η πολεοδομία

Οι ουτοπίες και η πολεοδομία

- ✓ Οι ουτοπίες φαίνεται να παράγονται για να είναι ουτοπίες. **Σπάνια έχουμε υλοποίηση** και ακόμα πιο σπάνια ολοκληρωτική, έτσι όπως την επινόησε ο εισηγητής τους. Τα ελάχιστα κτιριακά υπολείμματα μαρτυρούν του λόγου το αληθές. Όμως, παρ' ότι η ιδανική κοινωνία ποτέ δεν κατάφερε να πραγματοποιηθεί ως τώρα, αυτό **δεν έχει σταματήσει τους ανθρώπους να προσπαθούν να διαμορφώσουν έναν ιδανικό τόπο** που βρίσκεται κάπου αλλού, που είναι καλύτερος από τον δικό μας, μιας δίκαιης κοινωνικής οργάνωσης, ένα πιο αρμονικό περιβάλλον. (Σιδηρόπουλος, 2015, 147)

Βιβλιογραφία

- ✓ Σιδηρόπουλος, Γ. (2015). *Η πόλη στο χρόνο: Σημεία αναφοράς και προβολές στο σήμερα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σσ. 145-161.